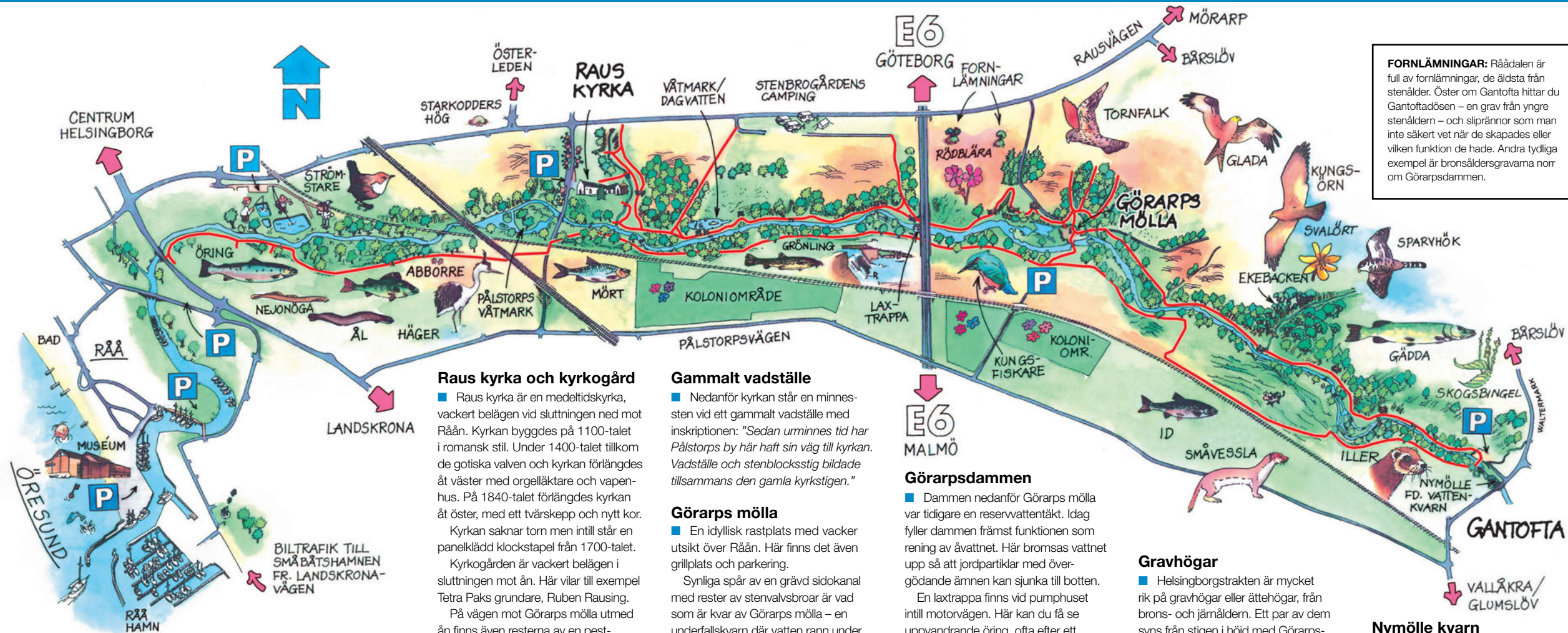

Guide till Rååns dalgång och naturreservat

Välkommen att njuta av storslagen natur och en stunds rofylld promenad utmed ån.

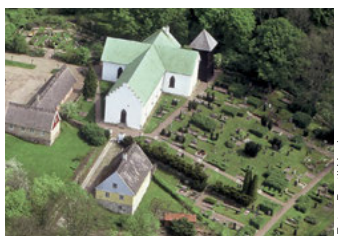

FORN-LÄMNINGAR: Råådalen är full av fornlämningar, de äldsta från stenålder. Öster om Gantofta hittar du Gantoftadösen – en grav från yngre stenåldern – och slirprännor som man inte säkert vet när de skapades eller vilken funktion de hade. Andra tydliga exempel är bronsåldersgravarna norr om Görarpsdammen.

DALGÅNGENS GEOLOGI: Råån är 25 kilometer lång med upprinning i Svalövs kommun. Flera biflöden (bäckar) rinner ihop med ån innan den når Öresund vid Råå hamn, som Kövlebacken vid Gantofta och Lussebacken som ansluter till Råån inne i Råå samhälle. Landskapet domineras av en flack slättbygd som Råån och dess biflöden påtagligt skiljer sig från. Under tusentals år har vattnet åtit sig allt djupare ner i de mjuka berglagren och bildat djupa dalar och raviner. Kontrasten mellan det platta odlingslandskapet och de skogsklädda bäckkravinerna är stor vilket man upplever tydligt när man rör sig utmed ån. Den sedimentära berggrunden bildades i området för nära 200 miljoner år sedan och härrör från den geologiska tidsåldern *trias-jura* och kallas *rät-lias*. Gulgrå sandsten kan ses nordväst om Gantofta där den bildar åns botten. Förutom sandsten finns här skiffer, eldfasta leror och kolförande lager, så kallade flötter.

I ETT NATURRESERVAT FÅR DU VISTAS PÅ NATURENS VILLKOR: Här gäller särskilda bestämmelser och vissa inskränkningar i allemansrätten förekommer. Hundar ska till exempel hållas kopplade under hela året. Som i alla våra naturreservat är det förbjudet att bryta grenar och plocka eller gräva upp växter. Det är inte heller tillåtet att rida eller cykla på gångstigarna. För mer information om reservatets föreskrifter se helsingborg.se

Raus kyrka och kyrkogård
■ Raus kyrka är en medeltidskyrka, vackert belägen vid slutningen ned mot Råån. Kyrkan byggdes på 1100-talet i romansk stil. Under 1400-talet tillkom de gotiska valven och kyrkan förlängdes åt väster med orgelläktare och vapenhus. På 1840-talet förlängdes kyrkan åt öster, med ett tvärskepp och nytt kor. Kyrkan saknar torn men intill står en panelklädd klockstapel från 1700-talet. Kyrkogården är vackert belägen i slutningen mot ån. Här vilar till exempel Tetra Paks grundare, Ruben Rausing. På vägen mot Görarps mölla utmed ån finns även resterna av en pestkyrkogård.

Raus Kyrka från ovan. Foto: Bertil Hagberg.

Gammalt vadställe
■ Nedanför kyrkan står en minnessten vid ett gammalt vadställe med inskriptionen: "Sedan urminnes tid har Pålstorps by här haft sin väg till kyrkan. Vadställe och stenblocksstig bildade tillsammans den gamla kyrkstigen."
Görarps mölla
■ En idyllisk rastplats med vacker utsikt över Råån. Här finns det även grillplats och parkering. Synliga spår av en grävd sidokanal med rester av stenvälsbroar är vad som är kvar av Görarps mölla – en underfallskvamn där vatten rann under skovelhulet redan under 1600-talet.

Görarps mölla år 1928. Foto: Thorsten Mårnsson, 1928. Kulturmagasinet.

Görarpsdammen
■ Dammen nedanför Görarps mölla var tidigare en reservvattentäkt. Idag fyller dammen främst funktionen som rening av åvattnet. Här bromsas vattnet upp så att jordpartiklar med övergödande ämnen kan sjunka till botten. En laxtrappa finns vid pumphuset intill motorvägen. Här kan du få se uppvandrande öring, ofta efter ett kraftigt regn i slutet av hösten.

Görarpsdammen. Foto: Linda Hellberg.

Gravhöggar
■ Helsingborgstrakten är mycket rik på gravhöggar eller ättehögar, från brons- och järnåldern. Ett par av dem syns från stigen i höjd med Görarpsdammen. Ättehögarna ligger ofta väl synliga i landskapet och särskilt utmed kusten.

Ekebacken
■ På Ekebacken, även kallad Bröddebacken, växer en pampig ekskog. Under träden växer kaprifol och hassel. På våren är marken täckt av stora vitsippemattor som får landskapet att se bitvis snötäckt ut.

Skottskogen
■ Längs ån växer flerstammiga alar på flera ställen vilka är en rest av gammalt skottskogsbruk. Genom att såga ner träden till roten och låta dem slå nya stubbskott fick man virke och material som användes till stängsel och redskap. Löven användes som foder till djuren. Skottskogsbruket användes ända fram till 1900-talet.

Nymölle kvarn
■ Även detta är en plats där man sedan lång tid tillbaka använt vattenkraften. Från ett dämme, som även är en landsvägsbro, leddes vattnet i flera rännor till vattenhjul som drev kvarnen. Enligt en 1800-talskarta är kvarnen den enda bebyggelsen på denna plats. Gantofta samhälle, som bär namn efter en gård ett stycke söderut, växte upp i samband med att järnvägen drogs här år 1865.

Helsingborgs stad • Illustration Jörgen Walthermark • Tryck: Ängelholm 2013

Rååns dalgång naturreservat

mellan Råå och Gantofta

HELINGSBORGs STAD
helsingborg.se

Välkommen till Rååns dalgång

Upptäck en dalgång full av liv

Naturreseptet sträcker sig ungefär fem kilometer in i landet, från Råå i södra Helsingborg, till Gantofta. Här kan du uppleva vacker natur, vandra på stigarna längs ån eller fiska öring.

Foto: sturfo.se

Råå sträcker sig 25 kilometer in i landet och bildar en tydlig dalgång i odlingslandskapet. Fornlämningar från stenåldern och framåt visar att Rååns dalgång alltid varit en betydelsefull plats för människan.

Få platser kan erbjuda en så rik miljö med åns rinnande vatten, lövskogen och de öppna beteshagarna. Under vår och sommar kan du se och höra många av områdets fåglar. På hösten och vintern kan du ha turen att få se skådespelet när öringen vandrar upp i ån för att leka.

Vandringsstigar finns mellan Raus kyrka och Gantofta, utmed båda sidor av ån.

- ▶ Raus kyrka – Görarps mölla – Raus kyrka (cirka 3,5 km)
- ▶ Görarps mölla – Gantofta – Görarps mölla (cirka 3,5 km)
- ▶ Raus kyrka – Gantofta – Raus kyrka (cirka 7 km)

I känsliga och svårframkomliga delar går stigen på spång utmed den södra sidan om ån vid Gantofta och vid Raus kyrka. Stigarna på den norra sidan av ån är framkomliga med barnvagn och med rullstol, men eftersom terrängen är brant vid vissa partier rekommenderas rullstolsburna att ha sällskap med sig.

Växter och djurliv

Från järnåldern fram till för ungefär hundra år sedan har det funnits ängar och betesmarker utmed ån. Idag har lövskogen med träd som al, ek, ask och bok övertagit en stor del av dessa ytor. Almen har varit ett vanligt trädslag i dalgången, men tyvärr har alla stora almar dött av almsjukan det senaste årtiondet. På många ställen ser man de döda träden stå kvar som nu ger liv åt insekter och fåglar.

Under träden växer skogsbingel, kirskaal, rödblåra, liljekonvalj och hallon. På våren domineras dalgången av stora mattor med vitsippor, gulsippor och svalört. I ån växer det ståtliga gräset jättegroe samt bladvass, blomvass, igelknopp och olika natearter. Till de sällsynta arterna hör pilblad, trubbnate och sumpskräppa.

Tack vare vattnet och den varierade miljön kryllar det av djur här! Med lite tur och vid rätt tid på dygnet, kan man få se däggdjur som rävm, grävling, rådjur, hare, mink, iller, mård, hermelin, småvessla och olika arter av fladdermöss.

I ån finns det gott om insekter, inte minst i och på alla grenar och död ved som faller ner i vattnet. Död ved ger insekterna mat och boplatser och insekterna blir i sin tur mat åt fiskar och fåglar. Därför är det viktigt att låta mycket grenar, pinnar och stockar ligga kvar i ån och utgöra en av grunderna i näringskedjan.

I våtmarkerna lever grodor, paddor och salamandrar. Även här lever ett flertal olika insekter såsom de vackra sländorna man kan se på sommaren. Sländans larver kan leva flera år i ån innan de genomgår förvandlingen till vuxen flygande slända – och som under loppet av några få dagar eller veckor ska hinna para sig och lägga ägg.

Fisk och fiske

I Råå finns öring, gädda, abborre, id, mört, småspigg, nejon-öga, ål samt den sällsynta grönlungen. Med fiskekort får du fiska öring mellan Råå och Gantofta under perioden 1 januari till 30 september. Mer uppgifter om fisket, vilka regler som gäller och var du kan köpa fiskekort finner du på Rååns Fiskevårdsområdes hemsida: www.rfvo.se

Fåglar

Fågellivet längs Råå är rikt tack vare den goda tillgången till mat, boplatser och gömslen. Bofink och lövsångare är vanliga och näktergalen finner tillhåll i de täta buskagen, liksom kärrsångaren bland de täta örterna.

Hållbyggande arter som talgoxe, nötväcka, större och mindre hackspett, kaja och stare förekommer i skogspartierna utmed ån där de häckar i gamla ihåliga träd. På platser där ån skurit fram en strandbrink kan kungsfiskaren få möjlighet att häcka.

Gräsänder häckar längs ån, några sothönspar i dammarna. Av rovfåglarna ser man oftast sparvhök, ormvråk och glada med sin karaktäristiska trekantiga kluvna stjärt. Det förekommer även rariteter såsom forsärla, strömmstare och sparvuggla samt kungsörn som kan ses i området vintertid.

Råå och miljön

Människans påverkan på Råå har genom åren tyvärr varit så negativ att arter tidvis helt försvunnit. För att bruka odlingsmarken mer effektivt har jorden dikats ut och många av de bäckar som rinner till Råå har rätats ut eller lagts i kulvert.

Vattenkvaliteten påverkas av utsläpp från odlingsmarken i form av gödnings- och bekämpningsmedel, men även från industrier och avlopp.

Glädjande är att utvecklingen under de senaste decennierna ser ut att ha vänt i flera avseenden. Mätningar av övergödande ämnen visar att halterna sjunker tack vare minskade utsläpp och anläggning av våtmarker i landskapet.

I mitten av 1930-talet hade den havsvandrande öringen från Råå nästan försvunnit på grund av vandringshinder och andra miljöstörningar. Under 1970-talet sattes öringar från Verkeån i östra Skåne ut i Råå och stora delar av ån restaurerades, fiskvägar byggdes och lekmaterial lades ut.

Det aktiva fiskevårdsarbetet bedrivs av Rååns fiskevårdsområdesförening (RFVO) och Helsingborg stad. Idag är Råå ett av de viktigaste vattendragen för öringen i Skåne med ungefär 5 000 uppvandrande öringar per år.

Värdefulla våtmarker

Sedan 1990-talet har ett 50-tal våtmarker skapats längs ån genom Rååns vattendragsförbund. I våtmarkerna renas vattnet som rinner av från omkringliggande åkermark och samhällen, innan det når Råå och Öresund.

Föroreningar som övergödande fosfor och kväve, men även metaller och andra miljöfarliga ämnen, minskar när vattnet passerar våtmarkerna. Våtmarkerna blir dessutom oaser i odlingslandskapet och bostad åt grodor, insekter, fåglar och olika vattenväxter.

Läs mer om våtmarkerna och andra vattenvårdande åtgärder samt vattenunderökningar på Rååns vattendragsförbunds hemsida: www.raan.se

Naturreseptet och Natura 2000-område

Rååns dalgång är idag naturreseptet och Natura 2000-område. Grunden till detta är de höga naturvärdena som härigenom skyddas enligt både nationell och internationell miljölagstiftning.

Till reseptet finns ett antal föreskrifter med restriktioner såsom kopplingstvång för hundar året om. Det finns också en skötselplan som ska följas. Helsingborgs stad har hand om skötseln av reseptet och Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet. Reseptetshandlingarna finns på helsingborg.se

Upptäck mer:

Vid Raus kyrka passerar Skåneleden som rör sig mot kusten. Skåneledsmarkeringen är skyltad med orange.

NATURRESEPTET VAD ÄR DET?

När ett mark- eller vattenområde förklaras som naturreseptet av staten eller en kommun är syftet att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och/eller att tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Naturreseptet regleras enligt Miljöbalken kap 7. För biologisk mångfald finns även internationella överenskommelser som Sverige undertecknat, bland andra Konventionen om biologisk mångfald från Rio de Janeiro 1992. År området klassats som värdefullt område enligt habitatdirektivet i EU ingår det i det europeiska nätverket av skyddade områden kallat Natura 2000.

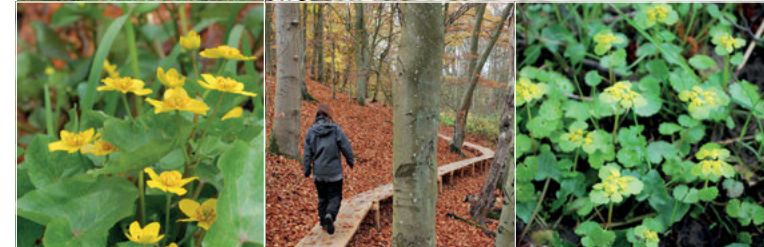

Foto: Pontus Runeke (vinjettbild framsida), Martin Sommar (öringbild) samt Fredrik Bengtsson (övriga bilder ovan).

Rååns dalgång och naturreseptet

Välkommen att njuta av storslagen natur och en stunds rofylld promenad utmed ån.

HELSINGBORGS STAD

SE-251 89 Helsingborg · Besöksadress: Stortorget 17
Telefon 042-10 50 00 · kontaktcenter@helsingborg.se
helsingborg.se

HELSINGBORG